

نمایندگان دیپلماتیک حکومت پهلوی در فلسطین اشغالی

۸ آبان ۱۳۹۳ ساعت ۱۹:۵۵

تعداد ایرانیان در دوره پس از جنگ جهانی اول در فلسطین به ۳۰۰۰۰ نفر می‌رسید که بیشتر آنان از یهودیانی بودند که جهت مهاجرت یا زیارت به شهرهای عکا و حیفا مسافرت کرده و اغلب در این نواحی اقامت می‌کردند.

وجود این گروه اتباع ایرانی در فلسطین مشکلاتی از جهت امور کنسولی آنان پیش آورده بود و از طرف دیگر به علت اختلاف اعراب و یهودیان بر سر موضوع فلسطین و طرح آن در جامعه ملل لازم بود رویه ایران نیز توسط نمایندگان سیاسی کشور در بیت‌المقدس تعیین گردد. (۱)

با توجه به مسائل و مشکلات فوق، در سپتامبر ۱۹۲۱ رسیدگی به امور اتباع ایران در فلسطین از طرف وزیر وقت امور خارجه، انتظام‌الملک، موقتاً به مشیر حضور، نماینده ایران در مصر واگذار گردید ولی چون سرزمین فلسطین در این زمان دارای اهمیت خاصی بوده و مرکز کلیه امور سیاسی و نظامی در منطقه به حساب می‌آمد و ارتش انگلستان نیز در آنجا مستقر شده بود و از طرف دیگر به علت مسدود بودن راه اروپا، عده‌ای از اتباع کشورها از جمله ایرانیان برای سیاحت و به خصوص معالجه به فلسطین، که در این دوران مرکز مهاجرت اطباء آلمانی یهودی بود، مسافرت می‌نمودند و به دلیل کثرت مشغله سرکنسولگری ایران در قاهره، امور مربوط به فلسطین در سال ۱۳۱۳ش / ۱۹۳۴م به سرکنسولگری ایران در بیروت واگذار گردید و آقای اسداله بهنام، سرکنسول ایران در بیروت، عهده‌دار امور اتباع ایرانی در فلسطین نیز گردید. (۲)

سرانجام پس از چند ماه مکاتبه با دولت انگلستان و ذکر مشکلات اتباع ایرانی در فلسطین، در تاریخ اول شهریورماه سال ۱۳۱۴ش سرکنسولگری ایران در فلسطین در شهر بیت‌المقدس تأسیس شد و آقای هاشم مکرّم نورزاد، به سمت کنسول در فلسطین منصوب گردید. (۳) در تاریخ ۲۱/۳/۱۳۱۸ آقای عبدالحسین صدیق اسفندیاری به جانشینی مکرّم نورزاد منصوب شد و سرکنسول ایران در فلسطین گردید و تا تیرماه ۱۳۲۴ش در این سمت باقی بود. با پایان یافتن مأموریت آقای اسفندیاری، ابوالحسن بهنام به سمت کنسول ایران در فلسطین تعیین شد و این پست را تا سال ۱۳۲۷ش به عهده داشت که در این سال سرکنسولگری ایران به حال تعطیل درآمد و کارمندان آن سرکنسولگری به ایران فراخوانده شدند. (۴)

پس از اعلام رسمیت اسرائیل از سوی سازمان ملل متحد و چند ماه قبل از شناسایی دوفاکتوی آن رژیم توسط ایران یعنی در اواخر سال ۱۳۲۸ش عباس صیقل به عنوان نماینده ویژه دولت ایران به اسرائیل رفت و تا تیرماه سال ۱۳۳۰ که نمایندگی ایران در اسرائیل برچیده شد، در آن سمت باقی بود. چنانچه قبلاً نیز ذکر آن رفت، دولت دکتر مصدق نمایندگی ایران در اسرائیل را تعطیل کرد ولی شناسایی دوفاکتو لغو نشد و دلیل تعطیلی نمایندگی نیز مشکلات مالی اعلام شد. (۵)

ژنرال هرکابی، رئیس اطلاعات ارتش اسرائیل به دعوت سپهبد کیا در دسامبر ۱۹۵۸ به تهران آمد و با شاه و فرماندهان نظامی دیدن کرد. به دنبال این سفر شاه با افتتاح نمایندگی سیاسی ایران در تل‌آویو موافقت نمود اما به منظور پنهان نگاه داشتن آن قرار شد این نمایندگی به صورت دفتری در سفارت سوئیس باشد و در مکاتبات اداری «برن ۲» نامیده شد. (۶)

به دنبال این توافق دکتر ابراهیم تیموری در ۲۳ آذرماه ۱۳۳۸ وارد اسرائیل شد و مأموریت خود را به عنوان نماینده ایران در اسرائیل آغاز کرد. (۷) تیموری در گزارشی ضمن انعکاس ملاقات خود با «دیون» مدیرکل امور خاورمیانه وزارت خارجه اسرائیل و پیشنهاد وی مبنی بر اینکه به نمایندگان دو کشور عنوان رسمی مثلاً کنسول اعطا شود می‌نویسد: «به عقیده اینجانب در صورتی که اطراف و جوانب این پیشنهاد مورد توجه و مطالعه وزارت متبوع قرار بگیرد گمان نمی‌رود در انجام آن اشکالات چندانی وجود داشته باشد. زیرا همانطور که استحضار دارند وضع و کار اینجانب در اینجا و نماینده اینها در تهران کم و بیش علنی است و قطعاً نمایندگان کشورهای عرب نیز به خوبی از آن اطلاع دارند و فقط محرمانه عنوانی برای آن قائل شدن ممکن است موجب تسهیل کار و انجام تقاضای مورد علاقه اینها شود که مکرر خواهان آن هستند.» (۸)

وقتی در سال ۱۳۴۱ منوچهر پیشوا عازم تل‌آویو بود تا با تیموری همکاری کند، اسرائیلیها خواستار آن شدند که وی با نامه‌های سربرگ‌دار وزارت خارجه ایران رسماً به اداره تشریفات وزارت خارجه اسرائیل معرفی شود. آنها با اشاره به همکاریهای میان ارتش ایران و اسرائیل و سایر همکاریها گفتند: «با اینکه مکرراً به ما همه گونه وعده در روشن کردن وضع رابطه بین ایران و اسرائیل داده شده ولی هیچ اقدامی تاکنون به عمل نیامده و اکنون شما حتی از مکاتبه با ما امتناع دارید...» (۹) چنانچه ذکر آن رفت نمایندگان ایران در تل‌آویو عضو سفارت ایران در برن و بخشی از سفارت سوئیس در تل‌آویو محسوب می‌شدند اما نامه‌های وزارت خارجه اسرائیل برای تیموری با عنوان (۱۰) «نمایندگی دیپلماتیک ایران» ارسال می‌شد. (۱۱)

ابراهیم تیموری تا آبان ماه سال ۱۳۴۲ در تل‌آویو بود و پس از وی دکتر صادق صدریه سمت وی را عهده‌دار شد. وی در ملاقات ابابان در پاسخ به سؤال وی درباره سمت خود اظهار داشت که وی و همکارانش کارمند سفارت ایران در برن می‌باشند و با توافق دولت سوئیس در تل‌آویو اقامت دارند. آقای گزیت مدیرکل وزارت خارجه اسرائیل در ادامه متذکر شد که وزارت خارجه اسرائیل تا به حال ایشان را رئیس نمایندگی ایران می‌دانسته و میسیون ایران را یک نمایندگی می‌داند و ابابان نیز بر این مسئله تأکید می‌کند که وی به عنوان رئیس نمایندگی ایران شناخته شود و خواهان آن می‌شود که توسعه تدریجی روابط که موردنظر ایران است شامل نمایندگی ایران هم بشود. (۱۲) وی در اردیبهشت ۱۳۴۵ با رئیس‌جمهور اسرائیل ملاقات می‌کند. شازار در این دیدار ضمن تشکر از پذیرایی از وی در فرودگاه مهرآباد در سفرش به نپال، خواستار برقراری روابط سیاسی کامل بین دو کشور می‌شود. (۱۳)

صادق صدریه تا اسفند ماه ۱۳۴۶ مسئولیت نمایندگی «برن ۲» را دارا بود و پس از وی فریدون فرخ به جانشینی وی انتخاب گردید و تا آذر ۱۳۴۹ در این پست مشغول به کار بود. در آذرماه ۱۳۴۹ دکتر ابراهیم تیموری مجدداً ریاست نمایندگی ایران در تل‌آویو را عهده‌دار گردید و تا فروردین ۱۳۵۴ در این پست باقی ماند و پس از وی مرتضی مرتضایی از فروردین ۱۳۵۴ تا آذرماه ۱۳۵۷ به این سمت منصوب شد.

برای اینکه تا حدودی حجم کار نمایندگی و سطح و تعداد ملاقاتها در این دوره مشخص شود، بخشی از گزارش سالانه مرتضایی به وزارت خارجه در سال ۱۳۵۶ را عیناً نقل می‌کنیم: «در اوایل دوره مورد بحث در معیت یک شخصیت عالی‌مقام ایرانی با پروفیسور افرایم کاتزیر رئیس‌جمهور این کشور و یک بار دیگر در معیت همان مقام با اسحق رابین نخست‌وزیر و شیمون پرز وزیر

دفاع و ایگال آلون وزیر امور خارجه ملاقات کردم. سایر ملاقاتهای این دوره با مقامات مهم دولتی محل به شرح زیر بوده است: وزیر دفاع ۲ بار، وزیر خارجه ۱ بار، وزیر دفاع ۳ بار، پروفیسور آوی نری مدیرکل وقت وزارت خارجه چندین بار، افرایم اورون مدیرکل فعلی وزارت خارجه ۲ بار، ژنرال امیت وزیر حمل و نقل ۳ بار، ژنرال شارون وزیر کشاورزی ۱ بار، ژنرال حوفی رئیس اطلاعات و امنیت محل ۲ بار، ژنرال مردخای گور رئیس ستاد ارتش اسرائیل ۳ بار، مدیران کل بخشهای مختلف وزارت خارجه چندین بار، هفته‌ای یک بار و گاهی بیشتر با رئیس اداره خاورمیانه وزارت امور خارجه...» (۱۴)

دو نکته جالب در این گزارش و همچنین بعضی گزارشهای دیگر وجود دارد. یکی اینکه در این گزارش خیلی محرمانه نیز از ذکر نام مقام ایرانی که با مقامات اسرائیل ملاقات کرده است امتناع شده و دیگر اینکه در این گزارش با اشاره به تلاشهای انجام شده که برای کتمان و یا جنبه غیررسمی دادن به حضور و وجود نمایندگی ایران صورت می‌گیرد، آورده است: «معهدنا ظرف سالهای اخیر وجود نمایندگی و کم و کیف فعالیت‌های آن، هم برای مردم و سازمانهای مختلف اسرائیلی و هم برای نمایندگان دیپلماتیک مقیم این کشور آشکار گردیده...»

از آذرماه ۱۳۵۷ تا بهمن ۱۳۵۷ ناصر رسولیان به عنوان کاردار موقت، مسئولیت نمایندگی را به عهده داشت. با پیروزی انقلاب اسلامی در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، کارکنان نمایندگی ایران در تل‌آویو طی تلگرافی به وزارت امور خارجه، همبستگی خود را با انقلاب اسلامی و پاسداری دستاوردهای انقلاب با یاری مردم اعلام داشتند.

پی‌نویس‌ها:

- ۱- نشریه وزارت امور خارجه، «روابط دولت شاهنشاهی با کشورهای منطقه آسیای باختری و مصر»، دی ماه سال ۲۵۳۵ شاهنشاهی، اداره هشتم سیاسی، صفحه ۴۲.
 - ۲- همان منبع، صفحه ۴۳.
 - ۳- بایگانی وزارت امور خارجه، اسناد ادارات مرکز، اداره هشتم سیاسی، سال ۵۴ - ۱۳۵۳، کارتن ۱۴، پرونده ۴ - ۴۱.
 - ۴- همان منبع.
 - ۵- جهت اطلاع بیشتر ر.ک. "Entente Pragmatic"، صفحه ۱۲.
 - ۶- سیاست خارجی ایران در دوران پهلوی ۱۳۵۷ - ۱۳۰۰، پیشین، صفحه ۲۸۷ - ۲۸۶.
 - ۷- گزارش شماره ۱ مورخ ۳۰/۹/۱۳۳۸، از تیموری به وزارت امور خارجه، نمایندگی تل‌آویو، سال ۴۹ - ۱۳۳۸، کارتن ۱۱، پرونده ۹۲.
 - ۸- گزارش شماره ۱۵۳/۱۹۱ مورخ ۳/۴/۱۳۴۱، از ابراهیم تیموری به وزارت امور خارجه، سال ۴۹ - ۱۳۳۸، کارتن ۱۵، پرونده ۲۰۰-۲۰۶.
 - ۹- گزارش شماره ۲۷۵ مورخ ۲۳/۵/۴۱، از ابراهیم تیموری به وزیر خارجه، نمایندگی تل‌آویو، سال ۴۹ - ۱۳۳۸، کارتن ۱۱، پرونده ۹۲.
- ۱۰ - The Diplomatic Representative Of Iran.
- ۱۱- بایگانی وزارت امور خارجه، نمایندگی تل‌آویو، سال ۴۳-۱۳۴۲، کارتن ۴، پرونده ۲۸.
 - ۱۲- گزارش شماره ۱۸۶۶ مورخ ۳/۱۱/۱۳۴۴ از صادق صدریه به وزارت امور خارجه، نمایندگی تل‌آویو، سال ۴۹ - ۱۳۳۸، کارتن

۱۳- گزارش ۲۸۱ مورخ ۱۱/۲/۱۳۴۵ از صدریه به وزارت امور خارجه، نمایندگی تل‌آویو، سال ۴۹-۱۳۳۸، کارتن ۱۱، پرونده ۹۲.

۱۴- گزارش خیلی محرمانه شماره ۲۳۱۲/۱۳-۹۱۰ مورخ ۲۵/۱۱/۲۵۳۶ از مرتضایی به وزارت خارجه، اسناد ادارات مرکز، سال

۵۸-۱۳۵۶، کارتن ۳، پرونده ۵-۲۱۰.

برگرفته از : مقاله دکتر علی اکبر ولایتی، نشریه ایران و تحولات فلسطین؛ مرکز اسناد و خدمات پژوهشی وزارت امور خارجه؛ بهار

۱۳۸۴

آدرس مطلب :

<https://www.cafetari.kh.com/news/۲۸۵۱۶/اشغالی-فلسطین-پهلوی-حکومت-دیپلماتیک-نمایندگان>